

Оскільки в сучасних умовах кардинальних змін, що характерні для ринкових відносин, досить актуальною залишається проблема продуктивного управління, то доцільно визначити як основні операційні функції управління не тільки планування, організацію, контроль, а й координування і коригування (оперативне коригування).

Література

1. Гершунский Б. Философия образования для XXI века : учеб. пособ. / Б. Гершунский. – 2-е изд. – М. : Педагогическое общество России, 2002. – 512 с.
2. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [під заг. ред. О.В. Овчарук]. – К. : К.У.С., 2004. – 112 с.
3. Маркова А. Психология профессионализма / А. Маркова. – М., 1996. – 308 с.
4. Маслов В. Наукові засади визначення змісту підвищення кваліфікації та підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів / В. Маслов // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 63–66.
5. Мельніченко В.В. Особливості менеджменту у професійно-технічній освіті : навч. посіб. / В.В. Мельніченко. – Миколаїв : КВУТ, 2006. – 240 с.
6. Новиков А. Научно-экспериментальная работа в образовательном учреждении / А. Новиков. – М. : Профессиональное образование, 1996. – 131 с.
7. Революция в обучении : пер. с англ. / Гордон Драйден, Джанет Вос. – М. : ООО “ПАРВИНЭ”, 2003. – 672 с.
8. Сорочан Т.М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : монографія / Т.М. Сорочан. – Луганськ : Знання, 2005. – 384 с.

РЯБОВА О.Б.

СУТНІСТЬ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Мінливі соціально-економічні умови життя спонукають шукати нові підходи до навчання в системі вищої освіти фахівців, які б володіли разом з фундаментальною підготовкою і професійною компетентністю високим творчим потенціалом. Саме фахівці такого типу роблять значний внесок у виробництво і суспільне життя, визначають економічну потужність держави і духовно-етичний стан суспільства. Проте разом з усвідомленням думки, що освіта покликана випереджати всі сторони суспільного життя, щоб у період кризи реформ стати дієвим чинником позитивних суспільних змін, доводиться констатувати, що в реальній практиці все ще панують консервативні традиції. Сучасна освіта згідно з вимогами постіндустріального суспільства, щоб стати чинником його соціально-економічного розвитку, повинна забезпечити адекватну підготовку фахівців, затребуваних у суспільстві. Необхідно радикально перебудувувати систему вищої освіти в умовах науково-технічного прогресу XXI ст., орієнтуватися при цьому не тільки на підвищення рівня освіти студентів, а й на формування і розвиток творчої особистості, яка швидко адаптується до змінних економічних, технологічних і культурно-соціальних реалій навколишнього світу.

Однак на сьогодні недостатньою мірою досліджена проблема розвитку творчої індивідуальності майбутнього вчителя.

Метою статті є виявлення сутності творчої індивідуальності майбутнього вчителя.

Для того, щоб ефективно розвивати творчу особистість студентів з урахуванням їх індивідуальності, необхідно зрозуміти природу творчості і творчої індивідуальності, будувати систему освіти, спираючись на знання законів розвитку творчої особистості.

Творчість ученими розглядається як діяльність, у процесі якої створюється щось якісно нове і має неповторність, оригінальність і суспільно-історичну унікальність [1].

Сучасні теорії творчості, розвитку творчої індивідуальності характеризуються багатоплановістю, що неабиякою мірою зумовлене відмінністю наукових підходів до розуміння природи творчої індивідуальності.

Основоположники ряду філософських напрямів по-різному вирішували питання про значення людського життя у світі, про мету розвитку кожної індивідуальної істоти.

Філософи школи Демокрита тяжіли до “речового” підходу, до детермінізму, тобто пояснення внутрішніх психічних законів розвитку особистості дією зовнішніх, об’єктивно існуючих причин. Демокрит заперечував безсмертя індивідуальної душі: “Смертельна природа підлягає знищенню” [2].

Джерело розвитку творчої особистості Демокрит вбачав у формуванні почуття обов’язку в процесі виховання юних громадян для зміцнення могутності держави.

Узагальнюючи філософські ідеї про творчу сутність людини, яка активно взаємодіє з навколишнім світом, синтезуючи різні методологічні філософські підходи, ми вважаємо, що згідно з принципом детермінізму зовнішні умови (обставини, чинники), безумовно, відіграють певну роль у творчому розвитку особистості. На нашу думку, важливою є ідея побудови багатоступеневої структури індивідуальності особистості і суб’єкта діяльності Б. Ананьєва. Учений відзначав, що “індивідуальність людини можна зрозуміти за умови повного набору характеристик людини”. У різнорівневій моделі Б. Ананьєва показано взаємозв’язок вищого і нижчого рівнів структури індивідуальності.

Вивчення рівневої системи індивідуальності вимагає розуміння фізіологічних основ індивідуальних відмінностей між людьми. Із цього приводу науковці Б. Теплов і В. Небиліцин дотримуються позиції, що природа індивідуальності не одержить повного наукового пояснення, а саме: вивчення індивідуальних відмінностей не зможе піднятися над рівнем описовості, якщо ми не знатимемо фізіологічну природу основних властивостей нервової системи і не навчимося точно визначати їх. Природу творчої індивідуальності в аспекті її розвитку можна глибоко розкрити, орієнтуючись не тільки на системний, а й на діяльнісний, особистісно орієнтований підходи.

О. Леонт'єв (108) обґрунтував наукові принципи діяльнісного підходу до вивчення психічних явищ. Було розроблено теорію про виникнення, функціонування і структуру психічного відображення в процесах діяльності. Обґрунтовано основні принципи діяльнісного підходу:

- розвитку й історизму;
- наочності;
- активності як специфічної особливості людини;
- єдності будови зовнішньої і внутрішньої діяльності;
- системного аналізу психіки.

У навчанні може і повинно розвиватися творче мислення, а потім його зростання здійснюватиметься в майбутній професійній педагогічній діяльності. В процесі професійного навчання необхідно розвивати інтереси і мотиви творчої діяльності.

В основному творчість розглядається вченими як процес створення, відкриття нового, що раніше для конкретного суб'єкта було невідомим (Б. Ананьєв, Л. Віготський, С. Голдентрихт, К. Платонов та ін.). Оскільки творчій діяльності притаманні ознаки новизни, новоутворення, прогресивності, вирішення суперечності, проблеми, то в професійній підготовці майбутнього фахівця важливого значення набуває його підготовка до проведення педагогічних досліджень, розвиток здатності до систематичного аналізу фактів, умінь передбачати результати своєї педагогічної діяльності.

У сучасних умовах творчий педагог – це передусім дослідник, якого вирізняють такі особистісні якості: наукове психолого-педагогічне мислення, високий рівень педагогічної майстерності, дослідницька сміливість, розвинена педагогічна інтуїція, критичний аналіз, потреба в професійному самовихованні та доцільному використанні передового педагогічного досвіду.

Підготовка педагогічних кадрів відповідно до сучасних потреб соціуму, зростаючих обсягів наукової і технічної інформації повинна передбачати оволодіння методами самостійного пошуку, аналізу і синтезу процесів і явищ, що відбуваються. Розв'язання цього завдання пов'язано з підвищенням освітнього і культурного рівня майбутніх педагогів, який має ґрунтуватися на розвиненому мисленні.

Педагогічна творчість визначається як діяльність, якій притаманні якісно нові підходи до організації навчально-виховного процесу в освітніх закладах. Її основними ознаками є: створення нового або вдосконалення відомого; оригінальність, неповторність продукту діяльності та її результатів.

Для педагогічної творчості характерні:

- вирішення суперечностей, проблемних ситуацій;
- об'єктивна або суб'єктивна новизна й оригінальність процесу та результату;
- соціальна та особистісна значущість і прогресивність (педагогічна творчість сприяє розвитку суспільства й особистості).

Н. Кічук визначає творчу особистість педагога як таку, котра характеризується усвідомленням творчості в професійній практиці на рівні переконання, спрямованістю на творчість, інтелектуальною активністю, яка синтезує науково-педагогічне мислення і творчу уяву, що виявляється у творчому характері професійної праці. О. Піскунов підкреслює, що важливою ознакою педагогічної креативності вчителя є педагогічна спрямованість його мислення, яка значною мірою характеризується гнучкістю, альтернативністю й умінням знаходити в конкретних педагогічних ситуаціях різні варіанти їх розв'язання, розумний вихід із суперечностей, конфліктних випадків у навчально-виховному процесі. Н. Кічук важливою рисою педагогічної креативності вважає розвинене творче мислення, інтелектуальну активність. Оскільки творчість вчителя передбачає комплексне і варіантне використання в професійній діяльності всієї сукупності основних теоретичних знань і практичних умінь (бачення нової проблеми у зовнішньо знайомій ситуації, знаходження шляхів її вирішення, здібність самостійно комбінувати і перетворювати вже відомі засоби професійно-педагогічної діяльності, пошук нових засобів вирішення педагогічних проблем, які знову виникають тощо), тому включення у

педагогічну креативність учителя таких компонентів, як пошуково-перетворювальний стиль мислення, проблемне бачення, інтелектуально-логічні здібності, творча фантазія, дедалі стають найактуальнішими. С. Сисоєва під креативною особистістю розуміє таку, яка має внутрішні передумови (особистісні утворення, нейрофізіологічні задатки), що забезпечують її творчу активність, тобто нестимульовану ззовні пошукову та перетворювальну діяльність. Але творча активність не завжди є продуктивною. Продуктивну творчу активність називаємо творчою діяльністю, тобто таким творчим процесом, якщо у результаті нього виникає нове досягнення.

Творчій індивідуальності педагога притаманні самотність професійного світогляду, пошук свого призначення та сенсу життя, бачення перспектив і шляхів творчого зростання, здатність утворювати щось нове, яскраве, оригінальне.

Педагогу повною мірою повинні бути притаманні й такі характерні для творчої особистості якості, що виділені А. Маслоу та К. Роджерсом:

- прагнення до самореалізації;
- сприйняття справи як *покликання*, ставлення до праці як до життєвої необхідності, постійна готовність до її вдосконалення;
- найефективніше сприйняття реальності, яке полягає в готовності до усвідомлення складності буття, вирішення життєвих і професійних проблем, пошуку неосвоєних шляхів;
- критичність до власної діяльності та високий рівень рефлексії;
- підвищена спонтанність, безпосередність, багатство емоційних реакцій;
- гнучкість, динамічність, готовність постійно бути у русі, зміненні та становленні [5].

Як стверджує В. Загвязинський, творчий потенціал особистості педагога виявляється у внутрішніх джерелах творчого пошуку: уяві, фантазії, вмінні прогнозувати, комбінувати відомі способи або елементи, вмінні бачити предмет у його незвичайних функціях і зв'язках, приймати нестандартні рішення, тобто у всьому, що характеризує креативність (творчу сутність) самої особистості педагога-дослідника [2]. Креативність є здатністю, що відображає властивість індивіда створювати нові поняття та формувати нові навички, тобто здатність до творчості; це поняття вивчається незалежно від інтелекту та пов'язується із творчими досягненнями особистості.

У психологічній літературі проблема багаторівневої індивідуальності розглядається в працях Р. Айзенка і Р. Кеттелла, які розробили теорії чинника індивідуальності. Р. Айзенк є автором тесту на визначення темпераменту. Індивідуальні особливості він досліджував на рівні відмінностей темпераменту.

На основі узагальнень психолого-педагогічних досліджень ми вважаємо, що під індивідуальністю слід розуміти людину, що характеризується з боку своїх соціально значущих відмінностей від інших людей; своєрідності психіки і особистості індивіда, її неповторності.

У ході аналізу індивідуальності особистості й експериментальних досліджень учених про творчу особистість ми намагаємось розглянути питання про розвиток творчої індивідуальності студента, яке недостатньо вивчено в психолого-педагогічній літературі.

В. Андреев дає такі характеристики творчих здібностей студента щодо навчально-творчої діяльності:

– мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості знаходить вираження в допитливості, інтересі, відчутті захоплення, емоційному підйомі, прагненні до творчих досягнень, до лідерства, до отримання високої оцінки, особистої значущості, творчої діяльності, самоосвіти, самовиховання;

– інтелектуально-логічні виявляються в здібностях аналізувати, порівнювати, виділяти головне, описувати явища, процеси, давати визначення, пояснювати, доводити, обґрунтовувати, систематизувати, класифікувати;

– інтелектуально-евристичні – це здібності генерувати ідеї, висувати гіпотези, фантазувати, асоціювати, бачити суперечності, переносити в нові ситуації знання й уміння, відмовлятися від нав'язливої ідеї, долати інерцію мислення, мати незалежність думок, критичність мислення;

– комунікативні – здібності використовувати досвід інших, співробітничати з ними, організовувати, обстоювати свою думку, переконувати інших, уникати конфліктів.

Висновки. Отже, все вищезазначене дає змогу зробити висновок, що з метою стимулювання творчої діяльності необхідно розвивати творчу індивідуальність майбутніх фахівців, проводити спеціальне навчання педагогів творчій діяльності з метою вдосконалення їх професійної підготовки.

Література

1. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация / В.И. Загвязинский. – М., 2001. – 192 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М., 2004. – 384 с.
3. Резерв успеха – творчество / В. Калвейт, Г. Нойнер, Х. Клейн и др. ; пер. с нем. И.И. Огородниковой. – М. : Педагогика, 1989. – 118 с.
4. Никитина Н.Н. Введение в педагогическую деятельность. Теория и практика / Н.Н. Никитина, Н.В. Кислинская. – М., 2004. – 274 с.
5. Современный словарь по педагогике. – Мн. : Современное слово, 2001. – 928 с.
6. Федоренко О.І. Формування логічних умінь учнів основної школи : автореф. дис... к. пед. н. : 13.00.01 / О.І. Федоренко ; Інститут педагогіки АПН України. – К., 1999. – 15 с.

САВИЩЕНКО В.М.

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРАВОВОГО НІГІЛІЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Правова освіта посідає особливе місце в системі професійної підготовки молоді, від якої залежить інноваційний розвиток суспільства, вирішення багатьох завдань, пов'язаних із розбудовою правової, соціальної, демократичної держави.

На необхідність удосконалення правової освіти вказано в Концепції державної програми розвитку освіти на 2006–2010 рр., Національній доктрині розвитку освіти, Програмі розвитку юридичної освіти на період до 2005 р., Національній програмі правової освіти населення та інших документах. На нормативно-правовому рівні проблемі правової освіти приділено достатню увагу, але стан практичної реалізації положень зазначених актів висвітлює ряд проблем, серед яких – стрімкий розвиток правового нігілізму.